

Asia: VN/36586/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Aliupseeriliitto ry on tutustunut hallituksen esitykseen sekä puolustusyhteistyösopimukseen ja lausuu seuraavaa.

Hallituksen esityksen kokonaisvaikutuksia on tällä hetkellä vaikea arvioida, koska puolustusyhteistyösopimuksen rajapinnat ovat erittäin laajat. Sopimuksen sanamuodot mahdollistavat Yhdysvaltojen joukkojen ja sopimustoimijoiden laaja-alaisen ja pysyvän sijoittumisen Suomen alueelle. Joukkojen ja sopimustoimijoiden tilapäiseen tai pysyvään käyttöön voidaan antaa tiloja ja alueita koko Suomen valtion alueelta. Joukkojen rotaatiosta huolimatta on läsnäolo pysyväisluonteista.

Puolustusyhteistyösopimuksella poiketaan myös rikosoikeudellisesta tuomiovallasta koskien niitä USA:n joukkojen jäsenten tekemäksi epäiltyjä rikoksia, jotka eivät johdu jostakin toimesta tai laiminlyönnistä virallisissa tehtävissä. Vastaavia tuomiovallasta poikkeama kirjauksia on myös jo aikaisemmin voimaan saatetussa Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyssä sopimuksessa (NATO-SOFA). Aliupseeriliitto pitää tärkeänä, ettei menettely aseta Suomalaisia ja Yhdysvaltalaisia sotilaita eriarvoiseen asemaan esimerkiksi yhteistoiminnassa tapahtuneiden rikkomusten seurauksena.

Sopimuksen perusteella Yhdysvalloille voidaan antaa käyttöön tiloja ja alueita, joihin heillä muodostuu yksinomainen käyttö- ja pääsyoikeus. Puolustusvoimien osoittaessa tiloja ja alueita Yhdysvaltojen käyttöön on varmistettava, että viranomaistoimintaa mm pelastustoimintaa ja muuta turvallisuustoimintaa voidaan edelleen toteuttaa häiriöttä.

Puolustusyhteistyösopimuksen liitteessä on lueteltu alue- ja kohdekokonaisuuksia, joissa toteutetaan yhteistoimintaa, Sopimuksen mukaisesti näiltä alueilta voidaan osoittaa myös pysyviä alueita Yhdysvaltojen käyttöön. Joukkojen turvallisuudesta vastaa Suomi, mutta edellä mainituiden alueiden osalta myös yhdysvaltalaiset joukot voivat toteuttaa tarvittavia suojaustoimenpiteitä oman lainsäädäntönsä puitteissa. Yhteistoiminta-alueille toimittaessa saattaa siis muodostua tilanne, jossa turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseen liittyviä tehtäviä toteuttavien Suomalaisten ja Yhdysvaltalaisten toimivaltuudet eroavat toisistaan. Toiminnan vakiintuessa tulee lainsäädäntöä jatkokehittää ja mahdolliset toimivaltuuksiin liittyvät eroavaisuudet yhdenmukaistaa.

Sopimuksen 14 artiklassa käsitellään kurinpitoon liittyviä asiakokonaisuuksia. Sopimus mahdollistaa yhdysvaltalaisten sotilaspoliisin suorittaa yleisenjärjestyksen ylläpitäviä toimenpiteitä alueillaan ja niiden läheisyydessä. Suomalaisilla vartio-päivystystehtävää suorittavilla virkamiehillä on yhteistoiminta-alueilla päävastuu vastaavista tehtävistä. Työsuojelun ja oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että yhteistoiminnasta on sovittu selkeästi. Yhdysvaltalaiset sotilaat eivät ole RL45 määritelmän alaisia, joten sotilaspoliisien yhteistoiminnan kehittämiseksi on myös lainsäädännön jatkokehittäminen tarpeellista.

Sopimuksen 4 artiklassa olevat määritteet materiaalin varastoinnille ja liikuttamiselle Suomen alueella tulee välillisesti aiheuttamaan merkittäviä haasteita kuljetusten suojaamiselle sekä vartiointin toteuttamiselle. Sopimusosapuolten tulee yhteistyössä määritellä tarkat rajapinnat tehtävien toteuttamiseen liittyen, sillä varastointitilat saattavat sijaita Puolustusvoimien omien varastoalueiden sisäpuolella, jolloin liikkuminen sopimusosapuolen varastointialueille tapahtuu Puolustusvoimien hallinnoimien alueiden kautta. Hallituksen esityksessä on todettu, että joukkojen lupamenettelyyn sovelletaan Puolustusvoimien henkilöstölle asetettuja määräyksiä. Turvallisuushallinto tarvitsee henkilöstöpanostusta, jotta esityksen toteuttaminen on mahdollista.

Sopimuksen 24 artikla käsittelee työntekoa ja palvelussuhteiden ehtoja. Sopimuksen perusajatus lähtee liikkeelle Suomen lainsäädännön noudattamisesta, josta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli määräykset ovat joukkojen sotilaallisten vaatimusten vastaisia. Avoin kumoamismahdollisuus ei tosiasiallisesti mahdollista avointa ja objektiivista työelämäsääntöjen valvontaa niiden henkilöiden osalta, jotka Suomesta palkataan työskentelemään Yhdysvaltoja joukoille suoraan.

Puolustusyhteistyösopimuksen vaikutukset henkilöstömäärätarpeeseen Puolustusvoimissa selviävät toiminnan luonteen vakiintuessa. On kuitenkin selvää, että logistiseen ja turvallisuuteen liittyvät tukitarpeet tulevat lisääntymään materiaalin varastointiin, valvontaan, henkilöstön lupahallintoon ja liikuttamiseen liittyen. Puolustusvoimien henkilöstömäärässä nämä tehtävätarpeet tulee huomioida lisäresursseina tulevana vuosina.

Tomi Malkamäki
Päälouottamusmies, Aliupseeriliitto ry